

sob a mŕa pomoci. Presné je ŕeen také zpŕosob zpracovávání a hodnocení výsledkŕ. Výsledky z vyšetření jednotlivé osoby srovnávány s výsledky druhých osob, s normami, které byly zjištny statistickými zpracováním výsledkŕ velkého počtu osob při *standardizaci*, tedy před zavedením testu do praxe. Je to vlastné srovnání zjištného údaje s měřítkem, tedy měření, jak bylo charakterizováno výše. To umožňuje zjišřovat ŕroveň schopností a také zařazovat rysy osobnosti do jednotlivých pásen v dimenzi mezi dvěma extrémý (např. dominance-submise) přesněji a objektivněji než při samotném posuzování údajŕ pozorování nebo rozboru výsledkŕ činnosti. Výsledky jsou také srovnatelné, i když je získali psychologové na různých místech.

Výsledek standardizované psychodiagnostické metody jen zdánlivě vychází „se strojovou přesností, objektivně, bez možných chyb“, jak se někdy neodborníci domnívají. Mnoho záleží na standardizaci, na způsobení zahrnutí metody domácím sociokulturním pojmŕnkám, na způsobu administrování (předkládání) testu či dotazníkŕ vyšetřovaným osobám a na vyhodnocení a interpretaci výsledkŕ. Proto jsou standardizované psychodiagnostické metody vyhrazeny odborným psychologŕm s příslušným odborným vzděláním, metodologickou a metodickou pŕpravou a zkušenostmi. O standardizovaných psychodiagnostických metodách bude ještě pojednáno v kapitole o struktuře osobnosti (kap. 4).

1.4.8 Projektivní techniky

Projektivní techniky tvoří zvláštní skupinu psychodiagnostických metod. Jednou z nejznámějších je Rorschachův test. Skládá se z deseti tabulí „inkoustovými skvrnami“, které se ukazují vyšetřované osobě, jež má uvést, co v nich vidí. V tematicko-apercepčním testu (TAT) a pŕbuzných technikách se předkládají schematické obrázky a vyšetřovaná osoba má vyprávět ke každému obrázku pŕběh. U dětí se využívá projektivních, popŕpádě semiprojektivních (částečně projektivních) technik, jako je kresba naší rodiny, kresba začarované rodiny (nakresli vaši rodinu, jako kdyby každý člen byl začarován do nějakého zvířete), doplňování nedokončených vět aj. Projektivní techniky vycházejí z předpokladu, že člověk promítá (projikuje) své vnitřní procesy, fantazie i potlačené motivy do předložených mnohoznačných podnětŕ, takže tyto techniky mohou vést ke zjištění i nevědomých momentŕ. Ne všechny projektivní techniky se podařilo standardizovat, mají nižší validitu než jiné psychologické metody a vyhodnocování výsledkŕ vyžaduje od psychologa speciální výcvik a zkušenosti (validita metody znamená, zjednodušené formulováno, do jaké míry vystihuje tu skutečnost, kterou má zjišřovat).

1.4.9 Kombinování metod. Interpretace

V psychologickém výzkumu i při diagnostice v praxi zpravidla *kombinujeme několik psychologických metod*. Každá má své přednosti i slabiny a právě jejich kombinace pomáhá lépe vystihnout skutečnost.

Při syntéze údajŕ o zkoumané osobě (nebo skupině osob) probíhá interpretace, vysvětlení dat: Jak si vysvětlujeme jednotlivé projevy v chování, činnostech, výkonech, slovních výpovědích, v údajích jednotlivých metod? Na které psychologické procesy, stavy a vlastnosti můžeme usuzovat, které podmínky asi působily ve vývoji jedince při formování těch nebo oněch vlastností, jak jedinec naopak působil na své prostředí atd. Interpretace je náročný úkol, závisí na současné ŕrovní psychologického poznání a na psychologickém vzdělání, metodologické pŕpravě a zkušenosti toho, kdo interpretuje. Interpretace je vždy jen neúplná a více nebo méně hypotetická, pravděpodobnostní. Dobrá psychologická teorie podporuje dobrou interpretaci, neadekvátní psychologické teorie ji ztěžují, popŕpádě vedou k chybám. V kapitole věnované poznávání žáka učitelem (kap. 10) budou podány některé metodické zkušenosti a pomůcky pomáhající k adekvátní interpretaci údajŕ o žácích, s kterými je učitel ve styku a snaží se je lépe poznat a psychologicky charakterizovat.

1.4.10 Výzkum ve vývojové a pedagogické psychologii

Psychický vývoj poznáváme kombinováním dvou postupŕ: transverzálního a longitudinálního.

Předpokládejme, že chceme zkoumat sportovní činnosti dětí a mládeže postupem transverzálním (příčným, pŕřezovým). V určité době se shromáždí údaje pomocí dotazníkŕ, který vyplní větší počet žákŕ základních a středních škol. Každý žák v dotazníkŕ o svém volném čase mezi jiným odpovídá, zda se věnuje sportu v určitém oddílu (tedy organizované, s metodickým vedením trenéra, ve větším rozsahu a na vyšší ŕrovní), nebo jen rekreačně, nebo nesportuje vůbec. Zjištné průměrné četnosti v jednotlivých věkových skupinách lze vyjádřit křivkou organizovaného sportování a křivkou rekreačního sportování nebo také jejich sloučením v obecnou křivku výskytu sportovních činností. Křivky podávají pŕbližný obraz o tom, jak se v pŕběhu vývoje dětí a mladistvých vyvíjejí jejich sportovní činnosti. Je to obraz užitečný, ale schematický, zakrývá rozdíly ve vývoji sportovních činností u jednotlivých osob. U jednoho dítěte např. dochází k pŕechodu od rekreačního sportování k účasti v oddílu, u druhého je tomu naopak, u třetího se forma sportování po dobu školní docházky nezměnila, u čtvrtého došlo k pŕechodu od jedné formy sportu k druhé např. po ŕrazu, při změně trenéra, po rozpadu oddílu, ke změněm došlo u různých osob v různém věku atd.

Naproti tomu při postupu *longitudinálním* sledujeme tytéž osoby, jejich činnosti a výkony po dobu několika let (v našem pŕkladu by bylo optimální sledovat je od začátku školní docházky až do ukončení střední školy). V lon-